

Methodieken en werkvormen

Module 4: Leeftijdseigen kenmerken – Vrij spelen

Maker: Steunpunt Overijssel

Functie: -

Datum van productie: 31 oktober 2002

Module 4: Leeftijdseigen kenmerken - Vrij spelen

Leeftijd: -

Duur: 60 minuten

Groepsgrootte: plenair en (sub)groepen van 4-6 personen

Locatie: binnen/buiten

Korte inhoud:

De deelnemers vrijspelen laten ervaren en het belang laten inzien van vrijspelen. In onderstaande methodiek staat ook een gedeelte geschreven voor scouts met een handicap.

Dit is geen officieel document van Scouting Nederland, maar is door Scouting Nederland geselecteerd omdat het een goed voorbeeld is van hoe je zelf met dit onderwerp aan de slag kunt gaan. Hierdoor kan het zijn dat sommige onderdelen van dit document niet geheel overeenkomen met wat Scouting Nederland normaal communiceert.

Methodiek: vrij spelen

Doel:

- De deelnemers vrijspelen laten ervaren en het belang laten inzien van vrijspelen, ook voor scouts met een handicap
- De verschillen tussen vrij spelen en geleid spelen aangeven
- Vrij spelen begeleiden

Benodigdheden:

- Grote stapel kranten
- Ca. 20 dozen
- Rommeltjes door (doos met allerlei kleine dingen zoals kaarten, kralen, lapjes stof enz, dit in allerlei doosjes
- Badje + speeltjes en shampoo
- 4 vuilniszakken papiersnippers (in een hoek afgeschermd door tafels)
- 4 bussen scheerschuim en trekker.

Tijdsplanning:

- Inleiding in grote groep 5 minuten
- Vrijspelen op plekken in subgroepen 45 minuten
- Nabespreking in grote groep 10 minuten

1. Inleiding:

Eerder hebben we ons bezig gehouden met geleid spel. Geleid spel heeft spelregels, een vast begin en eind en de leiding heeft de sturende rol. Dit is vooral voor volwassenen erg belangrijk, want wij willen graag structuur en regels zien. Dat is ons houvast. Maar kinderen spelen zo niet. Kinderen kunnen nog gewoon spelen. Zij maken dan zelf hun regels en vanuit hun ervaringen gaan zij verder. Want kijk wat is dit: (een rol plakband). Fout, voor kinderen is dit een armband, een stuur, een kroontje, een wiel enz. Kinderen kunnen er nog gewoon mee spelen.

Bij vrijspelen heb je als volwassene wel een rol bij dit spel, je kan het spel mooi en avontuurlijker maken. Een manier om kinderen zo te laten spelen is bijvoorbeeld door het aanbieden van materiaal. Een ander voordeel van deze manier van spelen is dat deze vorm van spel kinderen uitnodigt tot het ontdekken van hun mogelijkheden en niet wijst op wat ze niet kunnen. Het is een ervaringsmanier van spelen. Tevens kan je door de keuze van je speelplaatsen sturing geven in druk of rustig spel afhankelijk van behoefte van de kinderen.

Iedereen kan rondlopen en overal meespelen. Mensen met luchtwegproblemen moeten zelf uitkijken bij de papiersnippers.

2. Vrijspelen op plekken

Op verschillende plekken zitten stafleden. De deelnemers kunnen vrij rondlopen en de plekken bekijken die ze interessant vinden. De stafleden laten de deelnemers de materialen op verschillende manieren ervaren. Af en toe leggen ze het spel stop en geven uitleg over de verschillende manieren van spelen, de mogelijkheden van het materiaal, de veiligheid en voor welke kinderen dit extra leuk zal zijn. Een spelleider op een plek is verantwoordelijk om de kinderen te stimuleren in zijn spel, bijv. door mee te gaan in hun fantasie en hun zo te helpen door te spelen en nieuwe dingen te verzinnen of door een nieuwe dimensie aan het spel toe te voegen. Tevens zal het staflid de deelnemers stimuleren om ook op de andere plekken te gaan kijken.

Het binnenkomen heeft een belangrijk effect op het soort spel wat er ontstaat. Wanneer je met de groep aan komt rennen en op de stapel kranten duikt zal er een druk spel ontstaan, er zal gegooid en geschopt worden. Wanneer je daarentegen juist heel stil binnenkomt, ontstaat er een heel ander spel, er zal met kranten gevouwen worden, kleding gemaakt worden, muziek maken enzovoort.

Hetzelfde geldt bij de dozen, wanneer je binnen stormt en er zitten al een paar dozen in elkaar, dan wordt het dooien, schoppen enz. Kon je rustig binnen, nodigt dit veel meer uit tot bouwen van bijv. huizen of een toren, auto rijden, varen, verhalen vertellen in het huisje, kleding maken enz. Zo is ook de manier van aanbieden van belang. Wanneer de snippers nog in de zakken zitten zal het spannend zijn om op de zakken te zitten, te voelen aan de buitenkant wat erin al zitten, dan voorzichtig een gaatje maken, enkele slierten eruit te trekken. Zo begint het heel rustig, in tegenstelling tot wanneer alle snippers al door elkaar in het badje liggen. Een volgende stap kan zijn op iets op te zoeken tussen de snippers.

Voor rustige kinderen is de rommeltjesdoos ideaal. Een doos waar ze uren mee kunnen spelen, allerlei avonturen kunnen beleven, gezellig in een rustig hoekje, waar ze niet constant afgeleid worden. Zorg dan ook dat de aankleding van die hoek goed is en dat het bijvoorbeeld niet op de gang is, waar iedereen constant voorbij loopt. Sfeervolle verlichting en rustige muziek helpt om rustig spel te creëren. Het badje is heel herkenbaar en erg leuk. Het nodigt makkelijk uit tot spelen, door te golven, te plonsen en andere geluiden te maken met het water. Door er schuim in te doen, ontstaat er heel anders spel en speelgoed erin maakt het nog anders. Door dit in stapjes aan te bieden, bouw je het spel op en blijft het nieuw. In een groep kan het leuk zijn om allerlei badjes neer te zetten en zo een echt zwembad te bouwen, waarbij je in de verschillende badjes verschillende dingen kan doen.

Scheerschuim is ook een materiaal waar je veel kanten mee op kunt. Allereerst het verassende effect als het uit de bus komt en daarna het spelen, schrijven enz. ermee. In verband met de veiligheid kan ook gekozen worden voor bijv. slagroom.

3. Nabespreking

De deelnemers mogen eerst hun ervaring beschrijven. Hoe vond men het om zo vrij te spelen? De theorie wordt besproken en gekoppeld aan de opgedane ervaring.

Bij afsluiting volgt de vraag wat ze ervan vinden en of ze het ook in hun groep gaan doen en met welke materialen dan. Andere materialen worden bedacht waar kinderen mee kunnen vrij spelen (zoals pvc buizen, elektriciteitsmateriaal, plastic zakken (let op gevaar!), lappen, verkleedkleding, een enorm vel papier met verf, stiften, zand/klei, stro, slagroom, macaroni enzovoort)

Theorie vrij spelen

Er zijn twee manieren van spelen: geleid spelen en vrij spel. Het verschil lijkt simpel: bij geleid spel beslist de leiding en bij vrij spel de kinderen.

Er zijn verschillende vormen van vrijspelen. Bij deze vorm is er gekozen om verschillende materialen aan te bieden. Het aanbieden van een thema waarbij kinderen een verhaal afmaken of leiding ingaat op de reacties van kinderen is een andere vorm van vrij spelen. Ook kan je vrij spelen met kinderen door direct in te gaan op hun eigen spel.

Bij vrij spelen bepalen de kinderen zelf wat zij doen, hoe ze dat doen en hoe lang zij het doen. Door kinderen deze vrijheid te geven, kunnen zij hun fantasie verder ontwikkelen. Ook zelfvertrouwen en zelfstandigheid worden gestimuleerd. Afwezigheid van regels of een einddoel maakt dat er niets fout kan worden gedaan en dat het kind niet kan falen. Door kinderen zelf vorm te laten geven aan hun wereld kunnen ze de eerste stappen op weg naar zelfstandigheid zetten.

Voor kinderen is dit een hele natuurlijke manier van spelen, jonge kinderen spelen al vadtje en moedertje, waarbij ze zelf de verhalen en rollen verzinnen. Helaas wordt deze manier van spelen te snel afgeleerd, kinderen moeten gaan spelen volgens regels en materialen gebruiken waar het voor bedoeld is. Bij vrij spelen worden materialen niet op de gewone manier gebruikt, maar wordt gekeken naar de mogelijkheden van materiaal.

Vrij spelen is leuk voor alle leeftijden, bij jonge kinderen sluit het aan bij hun ontwikkelingsfase, zij spelen makkelijk met hun fantasie. Bij oudere kinderen is vrijspelen van belang omdat ze op deze manier vrij kunnen omgaan met hun fantasie. Ingaan op eigen ideeën en vrij associëren zijn vaardigheden die op alle leeftijden van belang zijn.

Bij kinderen met een beperking kan vrijspelen erg leuk en zinvol zijn. De afwezigheid van regels en eindresultaten maakt het een manier van spelen waarbij kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Kinderen met veel of weinig behoefte aan prikkels kunnen zelf materialen kiezen waar ze plezier aan beleven (veel behoefte aan prikkels: harde materialen zoals dozen, ballen; weinig behoefte aan prikkels: zachte materialen bijv. papiersnippers, scheerschuim.) Kinderen kunnen hun energie kwijt in het spel, bijv. een druk kind met grote dozen laten spelen, of ze kunnen er juist rustig van worden. Kinderen kunnen nieuwe mogelijkheden bij zichzelf ontdekken, bijv. kinderen met minder spierkracht met hele lichte materialen laten spelen (ballonnen, zeepsop), kinderen met minder controle over hun spieren laten spelen met zwaardere materialen. Vrij spel maakt dat kinderen in hun eigen tempo kunnen spelen en of ze alleen of samen willen spelen.

Als leiding heb je een actieve rol. Vrijspelen betekent dus niet: ga maar naar buiten en daarbij in ons achterhoofd, dan hebben wij wat rust en we komen wel bij problemen. Als leiding ben je vooraf bezig om te kijken welke materialen bij jou jeugdleden een goede keuze kunnen zijn en hoe die gepresenteerd worden. Presentatie van materialen en de ondersteuning hiervan met bijv. muziek bepaald de sfeer en de manier waarop er gespeeld wordt. Een stapeltje kranten in een rustig hoekje met sfeervol licht en rustige klassieke muziek geeft ander spel dan een stapel kranten in een vel verlichte, grote ruimte met house muziek.

Tijdens het spel ben je als leiding bezig om kinderen te stimuleren om nieuwe mogelijkheden te ontdekken, langer met een activiteit door te gaan of juist een nieuwe activiteit te gaan doen. Tevens zorg je ervoor dat de grenzen worden aangegeven, de grenzen t.a.v. andere kinderen, het materiaal en de veiligheid. Kinderen gaan namelijk op in hun spel en zien de gevaren niet meer. Deze gevaren kunnen zitten in reëel gevaar zoals zware vallende materialen, scheerschuim in de mond of emotionele gevaren zoals ruzie of enge fantasieën.